

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๙

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ธรรมะเป็นเครื่องปลอบโยนหัวใจของตัวนะ เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย แม้แต่จะมีความสุขหรือมีความทุกข์ เราก็ต้องมีรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย

ถ้าเรามีความสุข เราก็ไม่หลงระเห็จไปกับเรื่องกิเลสต้นหาความทะยานอยาก ต้องว่าเราสร้างบุญกุศลของเรา เราทำสิ่งใดแล้วประสบความสำเร็จของเรา เรามีความสุขนี้เพราะเราได้สร้างบุญสร้างกุศลมา ถ้าเราประสบความสำเร็จ ความทุกข์นั้น โดยทั่วไปทุกข์เสมอภาคกัน เขาก็มีความทุกข์เหมือนกัน แต่ถ้าเราทำหัวใจของเราได้ ความทุกข์อย่างนั้นมันทุกข์เพราะว่าเป็นสภาวะกรรม เป็นกรรมร่วมกันที่ตามมา อย่างเช่นราคาสินค้า น้ำมันแพง มันเสมอหน้าทั่วประเทศเลย

ถ้ามันมีสิ่งใดเกิดขึ้น ถ้าเป็นความทุกข์ เราก็ต้องมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่อาศัย ถ้าเรามีความสุขๆ ความสุขของเรา เราก็เคารพบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ของเรา ที่เราได้ยึดมั่นถือมั่นเป็นที่พึ่งที่อาศัยของหัวใจของตน เราไม่ปล่อยหัวใจของเราให้ว้าเหว เราไม่ปล่อยหัวใจของเราให้มัวมันดิ่งไป ให้มัวมันเอาไปปู้ยี้ปู้ยำ เราจะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย

แล้วถ้าฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาละ กิเลสมันขาดๆ จากหัวใจของตนไป มันมหัศจรรย์นะ มหัศจรรย์ มหัศจรรย์ในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ากิเลสมันขาดเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปนะ บัจฉิตตัง สันติภูมิจิโก ไม่ต้องไปบอกเขา เขารู้ของเขาเอง เขาสามารถดำรงชีวิตของเขาด้วยความปกติสุขของเขา แล้วรู้ด้วยว่าเกิดมาจากไหน มาเพื่ออะไร แล้วที่ได้กระทำอันนั้นเป็นเครื่องยืนยัน

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เหตุอันนั้นมันยืนยันผลที่เกิดขึ้นในใจของตน ถ้าผลมันไม่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง เหตุอันนั้นเหตุจอมปลอม เหตุจอมปลอมเพราะอะไร เหตุจอมปลอมเพราะเราเชื่อเขาไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องกาลามสูตร ห้ามเชื่อ ความเชื่อแก้กิเลสไม่ได้ แต่ความเชื่อนั้นเป็นศรัทธา เป็นห้วงจักร ให้เราได้ศึกษา ให้เราได้ค้นคว้าขึ้นมา ให้เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของตน ถ้ามันฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาในหัวใจของตนได้ นั้นยิ่งใหญ่ นั่นยอดเยี่ยม

แล้วเวลาเราจะฝึกหัดปฏิบัติ เห็นไหม แค่วัดไปวายังยากเลย โอ้โฮ! ทุกข์ยากขนาดนี้ ยังต้องกระเสือกกระสนไปวัดอีกหรือ ของที่เราสะสมไว้เพื่อความเป็นอยู่ของเรา เราต้องแบ่งปัน หรือ

เวลาเรื่องทางโลก แค่วัดนะ มันยังมีปัญหาเลย แล้วเราไปวัด ใช้นั่นมันเรื่องวัตถุ มันเรื่องทาน ทำทานร้อยพันพันหนที่เอ็งตระหนี่ถี่เหนียวของเอ็งนั่นนะ ให้ร้อยพันพันหนไม่เท่ากับมีบุญเท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันพันหนไม่เท่ากับทำสมาธิได้หนหนึ่ง

ไอ้ที่ทานว่ายิ่งใหญ่ๆ เป็นพันๆ ครั้งนั่นนะ ไอ้ที่ว่ามันตระหนี่ถี่เหนียว มันจะยึดมันถือมัน เพราะอะไร มันเป็นสมบัติของโลก ใครประสบบุญกุศล เขาทำสิ่งใดแล้ว สิ่งนั้นมันเป็นผล ผลเป็นอามิส เกิดจากการกระทำของท่าน ท่านรู้จักเสียสละของท่านเพื่อประโยชน์กับหัวใจของท่าน เพื่อประโยชน์กับหัวใจของท่าน

เพราะการทำบุญทำกุศล ไปวัดไปวา ฟังดินไว้ ฟังดินไว้ที่หัวใจ ภวาสวะ ภพ ภพนี้เธออย่าคิดอย่าทำจะเป็นจิตเป็นนิสัยของเธอ เกิดแต่ละภพแต่ละชาติได้ทำสิ่งใดมา มันจะเป็นจิตเป็นนิสัย ถ้าเป็นจิตเป็นนิสัย เวลาหลวงปู่มันท่านดูแลลูกศิษย์ของท่านไป มันมีวาสนาหรือไม่มีวาสนา

มันไม่มีวาสนานะ เป่าหุมนั้นทั้งชาติเลย ไม่ได้อะไรเลย แต่คนมีวาสนานะ พระสารีบุตรเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าภพของการหลาของพระสารีบุตรเฝ้า จะมาต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเอาญาติ เอาชาติเอาตระกูลของตัวเองมาบวชเฝ้า

ไม่พอใจๆ

พระพุทธเจ้าบอกว่า ถ้าเธอไม่พอใจที่เธอไม่พอใจทั้งหมดนะ

ทั้งๆ ที่ความจริงคือไม่พอใจที่ไปเอาตระกูลพระสารีบุตรมาบวช

“ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึก”

อารมณ์ที่เราไม่พอใจเขา นั่นก็เป็นอารมณ์ความรู้สึก เป็นวัตถุอันหนึ่งนะ เป็นภพของจิตนะ เป็นการสร้างบุญและสร้างบาปนะ

ชาติตระกูลของพระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดนะ แล้วเอ็งเป็นใคร เอ็งไม่มีส่วนบุญส่วนกุศลกับใคร เอ็งไปตระหนี่ถี่เหนียว เอ็งจะไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นญาติของเอ็ง แล้วเอ็งยังไปพาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

พระสารีบุตรถวายการพัดอยู่นะ สำเร็จเป็นพระอรหันต์เลย

เห็นไหม เวลาถ้ามันไม่มีवासานะ เป่าหูมันทั้งชาติ มันยังไม่สนใจเลย คนที่มีवासานะ เขาเก็บหอมรอมริบ ครูพักลักจำ

ครูบาอาจารย์ท่านสอนทุกวันนะ หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดถึงหลวงปู่มนั

หลวงปู่มนัพูดที่เล่นที่จริงนะนะ แต่มีธรรมะตลอดเวลา หลวงปู่มนัพูดที่เล่นที่จริง แต่ของเราไม่มีเล่น จริงตลอด พูดอะไรมานี้ซั้ๆ เหมือนเทปอัดไว้เลย เทปอัดไว้ในหัวใจ แล้วเอาคำพูดนั้นมาสอนตัวเอง เอาคำพูดนั้นมาหล่อหลอมจิตของตน ถ้ามาหล่อหลอมจิตของตนเห็นไหม ก็เลสมันแก้ยาก

คนนะ ถ้ามันใจแตก คนมันติดแสงสีเสียง ให้มันละให้มันเลิกแสนยาก คนสันดานมันเป็นอย่างนั้นนะ ให้มันละเลิกสันดานของมันนะแสนยาก แต่ถ้ามันมีอำนาจวาสนานะ มันจะพยายามของมัน มันพยายามของมันเพราะเหตุใด

นั่นนะบาปกรรมทั้งนั้นนะ ย้ำคิดย้ำทำจะเป็นจริตเป็นนิสัยของเธอ แล้วจริตนิสัยอย่างนั้นมันจะทำอย่างนั้นต่อไป ถ้ามันทำต่อไป

เทวทัตๆ ใจ เทวทัต ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพ่อค้าขายของเล่นนั้นนะ กำทรายโรยไว้เลยนะ จะตามจองล้างจองผลาญทุกภพทุกชาติ อธิษฐานไว้เลย จะจองล้างจองผลาญไปทุกภพทุกชาติ

มาเกิดเป็นชาติสุดท้ายไป เป็นพี่เป็นน้องกันนะ ลูกพี่ลูกน้อง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระบิดา เทวทัตนะ สุปปพุทธะ น้องชายพระเจ้าสุทโธทนะ เกิดกับน้องชาย เกิดโดยสายเลือดเลย เป็นพี่เป็นน้องกัน ลูกพี่ลูกน้อง มาบวชเป็นอาจารย์กับศิษย์กันไง เวลาทำสิ่งใด จะปกครองสงฆ์ๆ จะยิ่งใหญ่ทั้งนั้นนะ แต่ภาวนาไม่เป็น

กิเลสมันร้ายกาจนัก มันปลิ้นมันปล่อน มันเป็นประโยชน์กับใคร แต่ถ้าจะเอาจริงเอางังเห็นไหม พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะพยายามจะออกบวช ไปอยู่กับสัพพัญญู อาจารย์ที่ผิดยังทิ้งอาจารย์มาเลย

นี่ไง เวลาครูบาอาจารย์ที่ไปฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันผิดพลาดขึ้นมาเนะ เฮ้ย! ชีวิตเรานะ ผลประโยชน์ของเราเนะ เราจะปล่อยให้ชาตินี้ตายไปโดยอย่างนี้อีกใช้ไหม มันเพียงปลาบั้งเนะ มันคาอยู่อย่างนั้นเนะ มันไม่ไปไหนหรอก

ถ้ามันจะไปไหนนะ หลวงปู่มั่น ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจสงบ เพราะกิเลสมันสงบตัวลงถึงเป็นสมาธิได้ กิเลสสมุทัยถ้ามันเจือปนอยู่ มันเป็นภวังค์ แล้วกิเลสมันจะชักนำของมันไปตามแต่ว่ากิเลสมันจะปลิ้นปล้อน แล้วเราก็ต้องจินตนาการไปตามนั้น เพราะเราไม่มีอำนาจวาสนา

ถ้ามีอำนาจวาสนานะ จิตเป็นอิสระ สมาธิคือจิตตั้งมั่นและไม่พาดพิงอารมณ์ ไม่พาดพิงอารมณ์

แล้วที่เฝ้ารู้นั้นอารมณ์หรือเปล่าวะ ที่มั่งรู้นะอารมณ์ไม่อารมณ์ ถ้าไม่อารมณ์ มันจะรู้ได้อย่างไร ถ้าไม่ใช่อารมณ์ มั่งรู้ได้อย่างไร แล้วถ้ามันเป็นจริง มันเป็นจริงอย่างไรละ

นี่ไง ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน เพราะความสงบ สมาธินี้จะเป็นตัวแยกระหว่างโลกียะกับโลกุตตระ

คนภาวนาไม่เป็นไม่รู้จักโลกุตตรธรรม รู้แต่โลกียธรรม ภาคทฤษฎี ภาคธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปากเปียกปากแฉะ ปากเปียกปากแฉะไว้สอนคนอื่น แต่สอนตัวเองไม่ได้เพราะไม่ได้ลิ้มรส

เรามีอาหารมากมาย เราไม่เคยกินเลย แต่เราเป็นเชฟยิ่งใหญ่ ทำอาหารให้คนทั่วโลกเลย แต่ตัวเองกินไม่เป็น กินไม่ได้ มันน่าอเนจอนาถไหม

เราเป็นเชฟเนาะ เราต้องชิมสิ อาหารนี้มีสารพิษ ไม่มีสารพิษ อาหารนี้ดีหรืออาหารนี้ชั่ว อาหารนี้ดีมันให้ผลกับสุขภาพอย่างไร แล้วเราจะทำให้คนอื่นทาน เราก็ทำให้เป็นประโยชน์กับเขา

เชฟผู้ยิ่งใหญ่ ศาสดาของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาคปริยัติ ก็ผู้ที่ไม่มีอำนาจวาสนาก็ให้เขาชิมชั้บของเขาไว้ให้เป็นจริตเป็นนิสัยของเขาไป ภาคที่ฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นความจริงขึ้นมาได้ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะไง พระกัณฐะ ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ สิ่งที่เป็นธรรมไว้สั่งสอนคนที่ฝึกหัดปฏิบัติไง คนที่ฝึกหัดปฏิบัติแล้วถ้าเขาติดขัด เขาจะไปพึ่งพาอาศัยใคร

พระกัณฐะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

“กัสสปะเอ๋ย เธอก็เป็นพระอรหันต์เหมือนเรา อายุ ๘๐ เท่ากัน ทำไมถือฤตงควัตร”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็บอกเองใช่ไหมว่าพระกัสสปะเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์ไม่มีกิเลส พระอรหันต์มีวิมุตติสุข พระอรหันต์ยิ่งใหญ่แน่ แต่ไม่เคยอวดใคร

แล้วเธอต้องทำอะไร

“ข้าพเจ้าทำไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้มีแบบอย่าง เป็นที่พึ่งพาอาศัย”

นี่พระที่มีคุณธรรมไง ไม่ได้ทำเพื่อตนเองเลย เพราะตนเองก็เป็นพระอรหันต์แล้ว แต่ถือฤตงควัตรอยู่อย่างนั้นนะ เป็นเหตุที่คณะเรื่องถือฤตงควัตร พระกัสสปะ ผู้ที่เป็นธรรมๆ นะ ทำสิ่งใดมันเป็นธรรม เป็นบุญเป็นกุศล เป็นบุญกุศลให้กับวิญญู ให้กับโลกนี้ เทวดา อินทร์ พรหม อนุโมทนาส่งเสริมตลอด ส่งเสริมเพราะอะไร เพราะมันสะอาดบริสุทธิ์ไง

สิ่งที่เป็นความสะอาดบริสุทธิ์ อย่างเช่นอากาศ ถ้าฝุ่นผงยังไม่มานะ หายใจคล่องคอ ถ้าฝุ่นมานะ นั้นนะหาแมสก็ปิดหน้ากันใหญ่เลย

ธรรมะมันสะอาดบริสุทธิ์ ไม่เป็นโทษกับใครทั้งนั้น ไม่เคยเป็นโทษกับใคร ให้คุณซ้อนคุณ ซ้อนๆ ขึ้นไปเลย

ถ้าเขารู้จักบุญคุณนะ เขาจะเคารพบูชามาก เพราะเขาไม่หวังอะไรเลย หวังสิ่งนั้นนะมันเป็นเครื่องถ่วงใจ ลูกตุ้มถ่วงหนักอยู่ในโลกนี้ แล้วเขายังบ้าอยู่ จะเอาลูกตุ้มมาผูกตัวเองทำไม ไม่มีใครเขาทำหรอก เขาจะไปทำตัวเองให้ปลอดภัยไปรง ทำตัวเองให้ฝึกหัดปฏิบัติใจ เติบงามกรรม นั่งสมาธิภาวนา แล้วที่มันทุกข์มันยากเพราะอะไร เพราะกิเลส กิเลสไม่เคยไว้หน้าใคร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปี เสด็จไปกับกิเลสให้กิเลสจูงอยู่อย่างนั้นนะ จนตัดสินใจว่าไปศึกษากับใคร พวกนั้นไม่มีवासนาหรอก เราต้องทำของเราเอง

บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์องค์แรก เป็นศาสดา เป็นผู้บรมบ่มเพาะ เราจะสอนใคร ใครจะทำได้ มาเทศนาบัญญัติก็ไม่ได้แค่พระอัญญาโกณฑัญญะองค์เดียว สอนจนเป็นพระโสดาบันทั้ง ๕ องค์ เทศน์อนัตตลักขณสูตรเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา ไปเอาอะไรได้มาอีก ๕๔ ใจ ๖๑ องค์เริ่มต้น

แล้วคนที่มีความวาสนา นี้ขนาดว่าเล็งญาณๆ นะ เขาต้องมีความวาสนาของเขา

ถ้าไม่มีวาสนาจะไปไหนมา สามีวาสนาสองศอก ถ้ามั่ว ข้างตอบมั่ว ถ้ามั่ว ตอบว่าตอบควายไปนู่น ไร้สาระสิ้นดี เขาถามข้าง ก็ตอบสิว่าข้างมันตัวเล็กตัวใหญ่อย่างไร ข้างมันมีกี่สายพันธุ์

สายพันธุ์ของช้างแต่ละตัวมันแตกต่างกันอย่างไร สายพันธุ์ช้างระหว่างสายพันธุ์มันดำรงชีวิตอย่างไร นี่ไง ถ้ามช้าง ตอบม้า ที่บ้านมีม้าอยู่ ๒ ตัว เอาไว้ขี่ไปปล้นเขา นั่นนะเวลามันเป็นทางโลก เป็นอย่างนั้นหมดนะ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราต้องมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย ถ้าบุญกุศลส่งเสริมเรา เราเคารพบูชาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าบาปอกุศลมันให้ผลกับเรามา เราก็พยายามให้มีสติสัมปชัญญะอยู่กับรัตนตรัยของเรา

โลกมันเป็นแบบนี้ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง แปรสภาพไปตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดคงที่ ตั้งแต่เด็กดำบรรพ์มา แล้วในอนาคตกาล แล้วเร็วขึ้นด้วย เราจะต้องมีสติสัมปชัญญะกับชีวิตของตน แล้วดำรงชีวิตของเราให้มีความปกติสุข ไม่ต้องไปเห่อเหิมทะเยอทะยานกับโลกเขา โลกเขาเป็นอย่างนั้น เรามีอาชีพ มีหน้าที่การงาน ขอบคุณ แล้วพยายามดำรงชีวิตของเรา ดำรงชีวิตของเราให้มันเสมอดั้นเสมอปลาย

สว่างมาให้สว่างไป มืดมาให้สว่างไป มืดมาแล้วมืดไป มันเสียโอกาสในการเกิดเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นอริยทรัพย์ เพราะมนุษย์กับเทวดา อินทร์ พรหมเท่านั้นที่จะฝึกหัดปฏิบัติเข้าถึงธรรมได้ นอกนั้นไม่มี สัตว์ก็ไม่มีโอกาส

สัตว์มันดีทำชั่วของมันได้ สัตว์มันดูแลตระกูล คุชาติของมัน ดูลูกมันนะ มันหวงมาก มันดูแลมันรักของมันนะ ถ้าเป็นสัตว์มันก็ทำดีทำชั่วของมันได้ แต่ดีชั่วนั้นมันก็เป็นเรื่องของบุญและบาป เป็นผลของวิญญะ

ที่เราทำกันอยู่นี้ ที่เขาปฏิบัติกันอยู่นี้ ปฏิบัติอย่างนี้ปฏิบัติเพื่อบุญและบาป แล้วมันจะได้บุญหรือได้บาปล่ะ

แต่ถ้ามีสติปัญญามันจะไตร่ตรองเลย ทำมาก็ตั้งนานแล้ว ปฏิบัติมาแล้วก็ขัดสน มันจะสู่ความสงบสุขตรงไหน

มันสงบสุขสิ จิตสงบ

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

จิตสงบนี้เป็นความสุขสูงสุดของมนุษย์ มนุษย์ที่ฝึกหัดปฏิบัติ ถ้าจิตมันสงบระงับ มันจะมหัศจรรย์ใจของมันเอง แล้วมันจะรู้จักใจของมันเองโดยสัจจะ โดยความจริงที่ฝึกหัดขึ้นมา

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเรา ถ้าใครระลึกถึงพระพุทธเจ้า ให้ไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔

แต่พระกรรมฐานๆ พุทโธๆๆ จณจิตมันสงบ เฝ้าพระพุทธเจ้าองค์เป็นๆ พุทธะ จิตใจเรา

เราเกิดมามีกายกับใจ ร่างกายนี่เป็นที่พึ่งที่อาศัยของหัวใจดวงนี้ เราเกิดมาในสังขมสังขมเป็นที่พึ่งที่อาศัยให้ความสงบสุข แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติไป เวลานั้นสมาธิไป ทั้งเจ็บ ทั้งปวด ทั้งวิตก ทั้งกังวลทั้งนั้นนะ มันวิตกกังวล มันมาจากใจ มันมาจากกิเลส มันมาจากต้นหาความทะยานอยาก

แต่คนที่มึญญะ นั่งครั้งแรกสงบเลย แล้วจำอันนั้นได้ด้วย นั่นเพราะเขาได้สร้างบุญสร้างกุศลเขามา เขาได้ทำของเขาามาทั้งนั้น ใครไม่ได้ทำมา ไม่มี

ใครทำอะไรมา สิ่งนั้นจะให้ผล

แล้วถ้าเราละ

ทำแต่บาปอกุศลมา ผิดพลาดตลอด มีแต่อุบัติเหตุ มีแต่สิ่งที่ทำให้ทุกข์ยาก แต่ก็กัดฟันทำไป แต่ก็ทำแต่คุณงามความดี ไม่ให้กิเลสมันชักนำไปทางไหนเท่านั้น

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถึงจะมีความสุข ก็ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถึงจะมีความสุขทุกข์ ก็ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ของเรา แล้วมีสติสัมปชัญญะอยู่กับรัตนตรัย อยู่กับที่พึ่งที่อาศัยของเรา เหวี่ยง